

***THE METAMORPHOSES OF „WOODEN LANGUAGE” IN THE
DEMOCRATIC SYSTEM***

**Petru Dunca, Prof., PhD., Technical University of Cluj-Napoca – Baia Mare
Northern University Centre**

Abstract: In the totalitarian communist system, the wooden language, essentially the standard language of an ideology, justifies the entire social-political system. In the period following 1989, the wooden language morphed, but, essentially, from the point of view of political philosophy and the theory of communication, political leaders and those from the mass-media have been promoting under guise the same wooden language and old, restructured, political ideas. In recent years, a resizing of the wooden language is highlighted, both in the political life and in the mass-media as suburban language.

Keywords: *wooden language, ideology, politics, mass-media*

Françoise Thom într-o incitantă exegeză, ”Limba de lemn”¹, face o radiografiere asupra acestui fenomen lingvistic ce se dezvoltă pregnant mai ales în sistemele totalitare ale secolului al XX-lea și în principal în cadrele totalitarismului de tip comunist din fostul URSS și țările satelit. Autoarea studiului realizează în ”Descrierea limbii de lemn” modul de manifestare a acesteia la nivelul sintaxei, lexicului și stilului. Sintaxa presupune câteva caracteristici: substantivism, construcții pasive și impersonale, comparativele, modul imperativ etc.

O privire mai atentă asupra discursului scris și oral la nivelul clasei politice din România după 1989 nu evidențiază mari diferențieri de perioada regimului totalitar al lui Nicolae Ceaușescu. Dacă Françoise Thom analizează texte din presa sovietică (”Pravda”) sau din discursurile politice ale lui Lenin, Stalin sau dintr-o perioadă mai apropiată a anilor 1990, cele ale lui M. Gorbaciov, constatăm că după 1989 presa scrisă din România încearcă să se debaraseze de aceste manifestări ale ”limbii de lemn” dar ea rămâne cu aceeași constanță în limbajul programelor partidelor politice, în discursurile liderilor politici: Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Traian Băsescu și în general a întregii clase politice în plină formare și expansiune. Limba de lemn a ”personajelor politice” atinge momentul de grație și de paroxism mai ales în timpul campaniilor electorale. Toate partidele politice vorbesc de ”Programe de dezvoltare” care substantivizează. Toate programele au în vedere ”dezvoltarea democratică” a României, ”privatizarea întreprinderilor de stat”, ”proprietate privată”, ”intrarea în NATO”, combaterea corupției”, teme care se schimbă în funcție de perioadă și de ”grup politic” care ajunge la putere.

Apar cuvinte care își schimbă sensul în funcție de context: ”implementare”, ”sinergia faptelor”, ”programe”, ”revoluție în agricultură”, ”autonomie”, ”regionalizare”, ”incompatibilitate”, ”privatizare”, ”baroni locali”, ”lume interlopă”, ”mascații”, ”mogulii”, ”independența justiției”, ”statul de drept”.

Apar de asemenea construcții lingvistice pasive și impersonale care au rolul de a evidenția instituții și procesele sistemului democratic: APIA, POSDRU, ANI, DNA, ANAF,

---

¹François Thorn, *Limba de lemn*, Editura Humanitas, București, 2005, traducere Mona Antohi, studiu introductiv de Sorin Antohi.

CSM, CNSAT, AUDIT, CNADCU, ICR, CUNBM, etc. Aceste formațiuni abundă în limbajul cotidian și în limbajul mass-media.

Mijloacele lingvistice servesc la exprimarea unor ordine la nivel imperativ. Celebre sunt câteva sintagme lansate de fostul președinte al României, Traian Băsescu: "Aici sunt banii dumneavoastră!" referindu-se la taxele pentru modernizarea drumurilor naționale, sau "Să trăiți bine!" care se referă la ridicarea nivelului de trai al populației sau mai recent la președintele Iohannis: "Punct și de la capăt", "Vreau guvernul meu!", "Justiția să-și facă treaba!".

Aproape toate programele liderilor politici au în vedere acel "trebuie" pentru "îndeplinirea obiectivelor". "Trebuie să facem ..." este sintagma ce abundă talk-show-urile televizate. Noul logos este o readaptare a vechiului logos la un nou sistem politic cu nuanțe democratice.

Când vorbim despre *lexicul limbii de lemn* în perspectiva cercetătoarei Françoise Thom, "Vocabularul limbii de lemn nu este străin de al nostru. Pretutindeni este vorba doar de pace, de progres și de cooperare"². *Maniheismul* apare ca o idee centrală. La fel ca și în limbajul standard al limbii de lemn din sistemul totalitar și aici, în regimurile democratice, forțele politice sunt împărțite în trei tabere: dreapta, stânga și centru. Dacă teoretic opoziția ar exista la nivelul doctrinelor, în realitate programele partidelor politice sunt extrem de asemănătoare. Fie cele de stânga sau de dreapta sau din centru au în vedere "atingerea progresului economic și social", "bunăstarea", "armonia socială" respectarea normelor "statului de drept" și a Constituției, respectarea drepturilor omului. În spatele acțiunilor partidelor în perioada post-decembristă există puternice interese de grup, interese economice, de prestigiu social, accesul la guvernare, menținerea guvernării etc.

Majoritatea parlamentară se schimbă periodic în funcție de aceste interese. Politizarea administrativă funcționează indiferent de orientare până la cele mai mici elemente ale structurilor societății. Lupta pentru putere este extrem de acerbă. Accesul la puterea politică favorizează accesul la resursele financiare naționale, la redistribuirea acestora în funcție de interesele de grup, prin multiple formule: obținerea de lucrări prin "licitații trucate", distribuirea de fonduri pentru activități economice prin creșterea exagerată a cheltuielilor, ... subevaluarea activelor unităților economice falimentare pentru a fi redistribuite "apropiaților" unui "anumit grup politic". Toate aceste favorizează fenomenul generalizat de corupție la nivel național. Intervenția sistemului judiciar pentru eradicarea corupției este suspectată de un grup politic sau de un alt grup, de partinitate.

Parlamentul României sau sistemele mass-media sunt instituții atinse grav de această boală a maniheismului: "Noi suntem buni!", "Voi sunteți cei mai răi!", "Voi sunteți cei mai corupți!", "Guvernarea voastră a distrus țara!".

"*Metafora organismului*" de care vorbește exegeta franceză funcționează la fel de bine și în România ultimelor decenii. Societatea democratică în ipostaza de "organism social" care funcționează la parametrii supremi este un deziderat, ca să nu spunem o *distopie*. Perspectiva națiunii ca organism funcționează în mentalul colectiv, mai ales cu ocazia aniversării sărbătorilor naționale, fapt ilustrat prin mijloace media. Partidele politice cu toate convulsiile din interior se proclamă ca organisme sociale al căror element esențial îl constituie unitatea membrilor în asimilarea și împărtășirea ideilor din cadrul programelor politice. Confruntările violente la

---

²Ibidem, p.47

nivelul dezbatelor televizate ilustrează aceeași manifestare a maniheismului. *Partidul – mașinărie*, acționează pentru a-și înfrânge adversarul. Se repetă o serie de sintagme: ”mașina de vot” a partidului X sau Y, ”electoratul PNL”, ”poporul PSD” ... chiar și atunci când se vorbește de un anumit partid. Partidele mari sunt structurate într-o formulă piramidală în care se impune, mai ales în ”anii electorali”, o disciplină aproape militară, prin care ”se mobilizează electoratul la vot”, se organizează mitinguri, se colectează fonduri, se realizează publicitatea unui candidat sau a altui candidat, prin toate mijloacele pentru a obține ”victoria în alegeri”. Acest termen de ”victorie” în ”lupta cu adversarul” politic devin unul central. Termenii folosiți au o încărcătură axiologică. Liderii unui anumit partid afirmă că sunt exponenții adevărului, ei au găsit ”metodele” pentru a reforma societatea. Se afirmă că partidul X este cel mai îndreptățit să fie sprijinit de către electorat întrucât el susține eficient interesele economice, sociale și culturale ale acestei națiuni.

Françoise Thom analizând *stilul* limbii de lemn observă că ”Limba de lemn nu poate funcționa decât făcând să treacă mereu curentul său verbal între polii opuși ai hiperbolei și eufemismului. Singura stare de echilibru posibilă pentru ea este cea a tautologiei”³.

La politicienii români, construcția discursului ține de clișee. Succesele posibile sunt glorificate la paroxism și de asemenea inventarea ”greșelilor” adversarilor politici iau forme hiperbolizate, aspecte ce amintesc de discursurile megalomane din perioada regimului Ceaușescu.

Spre exemplificare: un reprezentant al unui partid advers ”anchetat de DNA” este prezentat într-o lumină ultra-negativă prin intervențiile în mass-media pentru a suferi oprobriul public. Asistăm periodic la aceste ”execuții mediatice” cu mare succes la public atât din partea puterii, cât și din partea opoziției. Vina celui anchetat presupune în general acte grave de corupție: deturnări fabuloase de fonduri și un periculos trafic de influență, cu efecte grave asupra ”statului de drept”. Fanionul luminos al ”luptei anticorupție” este mereu prezent pe vârfurile baricadelor ridicate de ”stânga” sau de ”dreapta”. Vorbim de un ”război permanent” în care există secvențial și câștigători și în același timp și învinși. De multe ori la nivelul învrăjbirii propagandistice rolul hiperbolei este esențial. Rolul propagandei este de a manipula publicul în favoarea unui grup de ”putere” ca orientare de dreapta, de stânga sau de centru. De multe ori, construcția politică are ca element central ideologia și manipularea publicului prin discursurile mass-media. ”Fără televiziune, radio, presa de mare tiraj, această teatralizare a democrației își pierde semnificația națională; ea urmând să fie jucată în mod deosebit, pe numeroase scene locale”⁴.

Din stilul de lemn nu lipsește nici alegoria. Președintele Traian Băsescu vorbește de ”licurici mici” (țările din UE) și ”licurici aurii (SUA etc.). Referindu-se la premierul Victor Ponta, acesta apare sub imaginea unui ”pisicuț” iar Voiculescu este numit ”motanul Felix” iar mai nou, președintele Iohannis ca ”un papagal cu târtiță fără pene”, reprezentanți ai patronatului media apar cu imaginea unor ”moguli” iar jurnaliștii opozanți ca niște ”tonomate” aflate la ordinele mogulilor.

Traian Băsescu apare sub imaginea unui ”vampir” care a ”tăiat” salariile și pensiile sau în imaginea unui ”pirat” feroce, în timp ce premierul Emil Boc apare sub apelativul ”piticul”.

---

³Ibidem, p.78.

⁴George Balandier, *Scena puterii*, Editura AION, Oradea, 2000, p.116.

Iliescu este asociat în sens ironic cu o ”bunicuță”. Elena Udrea este asociată cu ”vampa fatală”. În viziunea unor politicieni PDL, ”opozitia” apărea ca o persoană care a ”înghițit o broască râioasă” și nu are discurs. Imaginile alegorice au rolul de a atrage publicul și de a-l face receptiv la acest tip de limbaj. Nu a scăpat de alegorizare nici președintele Emil Constantinescu, care a fost denumit ”țapul”, termen stabilit după modelul de barbișon al liderului.

Limba de lemn focalizează două direcții. O direcție prin care ”se amplifică puterea ideologiei”. Personajul politic din poziția statutului său are acces la un anumit tip de informație, la un anumit set de idei pe care le promovează cu un limbaj ridicat la statutul de limbaj propagandistic, scopul fiind cel de manipulare.

Atacurile virulente asupra adversarilor politici promovate de Traian Băsescu în cei zece ani de mandat prezidențial îl fac exponentul – etalon al stilului de limbaj politic al cărui scop central îl reprezintă ”distrugerea imagistică” a celor cu care intră în conflict. Stilul imperativ îmbracă forme inedite: ”Nu e bine, domnule chestor. Nu e bine!” devine o gravă formulă de avertisment. Sau ”I-am ciuruit”... este o formulă adresată de același președinte al României care dă anvergură conflictului în cadrele unui spațiu de ”război total” în care adversarii politici au fost eliminați definitiv.

La nivelul puterii ideologice a discursului limbii de lemn, fiecare poate în ”mod democratic” să participe la putere în mod temporar și periodic. Dinamica accesului la putere are însă acces limitat. În România, actorii politici se mențin ”pe poziții” în proporție de peste 80% indiferent de tipul de putere. Convulsiile mediatice declanșate politic îi fac să se retragă o vreme din lumina reflectoarelor și apoi să reapară cu o insistență mult mai accentuată, construindu-și noi parametri de vizibilitate.

Dacă în perspectiva modernității, moștenim comunicarea prin modelul lui Claude Shannon ca o transmitere de informații, când însă vorbim despre *limba de lemn* trebuie să avem în vedere dimensiunea construcției de relații și conținutul, modul de funcționare a acesteia. Prin dezvoltarea tehnologiei electronice și în special a internetului, limba de lemn se construiește ca o realitate virtuală care presupune interactivitate, contaminare. Acest sistem de relații comunicaționale amplifică efectele limbajului de lemn, care se globalizează. Internauții impun imperativ personaje politice prin mobilizarea rețelelor de socializare, prin persuasiune și manipulare a unor tipuri de informații care, de multe ori, nu pot fi verificate și a unor valori care în viitor pot să nu mai confirme, atunci când sunt raportate la valorile fundamentale ale democrației.

Astăzi pe scena mediatizată a puterii, *limba de lemn* este un personaj central în plină eferescență care mai are încă multe de spus...

BIBLIOGRAFIE:

François Thorn, *Limba de lemn*, Editura Humanitas, București, 2005, traducere de Mona Antohi, studiu introductiv de Sorin Antohi.

Vladimir Volkoff, *Tratat de dezinformare*, Editura Antet, București, traducere de Mihnea Columbeanu

Aurel Codoban, *Imperiul comunicării*, Editura Ideea, Design ∞ Print, Cluj, 2011

Georges Ballandier, *Scena puterii*, Editura AION, 2000, traducere de Sanda Fărcaș

Mihai Milea, *Propaganda politică*, București, 1981

Giovanni Santorini, *Homo Videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea*, Editura Humanitas, București, 2005

John Fiske, John Hartley, *Semnele televiziunii*, Editura Institutului European, 2002, Iași, traducere de Daniela Rusu.

Sorin Antohi, *Exercițiul distanței*, Editura Nemira, 1997, București.